

© *Кавалеров А.А.*

обмежень ці органи, природно, діятимуть дискримінаційно на користь тих, хто підтримував їх, і проти тих, хто підтримував інших” [2, с. 79]. Він виділяє дві форми обмежень влади – процедурні та змістовні. Перші полягають у зміні правил вибору – від правила більшості (50% + 1 голос) до правил, що дозволяють ширшу участь громадян, парламентської опозиції у прийнятті рішень (наприклад, коли для обрання депутата необхідно 2/3 голосів виборців, а рішення у парламенті приймаються за згоди 2/3 опозиційних депутатів). Межуючи із утопією, така форма раціоналізації політичної взаємодії унеможливить дискримінацію меншості, а от чи призведе вона до підвищення ефективності – це питання. Змістовні обмеження дій влади в результаті задовольняють „серединного” виборця („центриста”), який не схильний голосувати за радикальні політичні сили, а хоче зберегти status quo (К. Ероу). Це може стати як запорукою сталого розвитку країни, так і завадити проведенню необхідних реформ у перехідному стані політичної та економічної систем.

Таким чином, вирішення проблем, пов'язаних із перехідним періодом, потребує переосмислення фундаментальних проблем демократичного розвитку, зокрема щодо меж колективної дії, співвідношення свободи дії індивіда та обмеженнями з боку інститутів та суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бистрицький Є. Політична філософія посткомунізму : горизонти методології / Є. Бистрицький // Політична думка. — 1995. — № 1. — С. 3–12.
2. Б'юкенен Дж. Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави / Дж. Б'юкенен, Р. Масгрейв. — К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. — 175 с.
3. Габермас Ю. Залучення іншого : Студії з політичної теорії / Габермас Ю.; пер. з нім А. Дахній; наук ред. Б. Поляруш. — Львів : Астролябія, 2006. — 416 с.
4. Гіденс Е. Соціологія / Гіденс Е. — К. : Основи, 1999. — 726 с.
5. Короткий оксфордський політичний словник / [за ред. І. Макліна, А. Макмілана]; пер. з англ. — К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2005. — 790 с.
6. Култыгин В. Теория рационального выбора — возникновение и современное состояние / В. Култыгин // Социологические исследования. — 2004. — № 1. — С. 27-37.
7. Осін В. В. До питання про ігрову основу політичної науки / В. Осін // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна: серія: „Питання політології”. — Харків, 2009. — Випуск № 15. - № 861. — С. 50 – 65.
8. Яковлев Д.В. Політична взаємодія як комунікативний процес : медіатизація, демократизація, раціоналізація / Д.В. Яковлев. — Одеса : Астропринт, 2009. — 288 с.

Кавалеров А.А. - аспірант кафедри політичних наук ПУНПУ імені К.Д. Ушинського

УДК 321.01 : 342.5

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИНАМІКИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ МОДЕРНУ ТА ПОСТМОДЕРНУ

У статті розглядаються особливості політичної динаміки у процесі модернізації влади та суспільства та її критика з боку представників постмодерну. Аналізуються зміни до розуміння сутності політичного процесу в умовах „постсучасного” суспільства.

Ключові слова: *політичний процес, модернізація, політична взаємодія, постмодерність.*

В статье рассматриваются особенности политической динамики в процессе модернизации власти и общества и ее критика со стороны представителей постмодернизма. Анализируются изменения в понимании сущности политического процесса в условиях „постсовременного” общества.

Ключевые слова: *политический процесс, модернизация, политическое взаимодействие, постмодерность.*

The given article is dedicated to the features of the political dynamics in the process of modernization of government and society and its criticism by representatives of postmodern. The changes to the understanding of the political process in a "postmodern" society are analyzed.

Key words: *political process, modernization, political interaction, postmodern.*

Динаміка сучасного політичного процесу у нашій країні обумовлена як багатьма зовнішніми по відношенню до політичного процесу факторами (глобалізація, архітектура світового порядку,

регіональна безпека, економічна та фінансова ситуація тощо), так і внутрішніми чинниками, серед яких слід відзначити перехід від радянської тоталітарної держави до демократії та ринкової економіки.

І хоча можна погодитись із думкою П. Бурдьє, що „в практичному житті соціальна рівновага є більш поширеним явищем, ніж соціальні зміни” [Цит. за: 4, 272], проте суперечливість та складність політичних перетворень на пострадянському просторі доводить необхідність комплексних досліджень політичного процесу, динамічного виміру політичної системи та свідчить про актуальність обраної теми.

Політичний процес характеризується певною циклічністю, що включає декілька стадій, а саме: утворення політичної рівноваги, відтворення основних елементів політичної системи шляхом ухвалення та реалізації політичних рішень, дестабілізація політичної системи, її розпад та/або утворення нової рівноваги. Для розвитку політичного процесу у сучасному світі важливого значення набувають як вертикальна взаємодія (влада – суспільство), так і горизонтальна, а також наявність розвинених механізмів зворотнього зв'язку, пошук адекватних механізмів вирішення політичних конфліктів, суспільного та внутрішньоелітного консенсусу.

Окремої уваги заслуговують процеси модернізації владних інститутів та критика їх функціонування з боку представників постмодерну, що висвітлює трансформацію трендів розвитку політичного процесу. Саме тому тема даної статті „Забезпечення динаміки політичного процесу в умовах модерну та постмодерну” характеризується актуальністю. Мета статті – проаналізувати інституційні чинники забезпечення розвитку політичного процесу в умовах модернізації влади і суспільства та їх критику з боку представників постмодерну.

Характеристики політичної взаємодії як процесу дозволяють визначити особливості формування, відтворення та трансформації відносин з приводу влади у суспільстві. При цьому необхідно враховувати, що змінюється розуміння сутності політичного процесу, суспільства, влади, інститутів в умовах „постсучасності”.

Серед зарубіжних та вітчизняних авторів, які досліджували сутність політичного процесу, проблеми його модернізації у правовому та соціально-економічному вимірі, слід відзначити насамперед такі прізвища як В. Андрусів, В. Андрущенко, А. Гальчинський, С. Гантингтон, В. Горбатенко, Є. Головаха, І. Гладуняк, Є. Додін, В. Журавський, М. Козюбра, Л. Кормич, В. Кремень, І. Курас, М. Михальченко, С. Наумкіна, М. Орзих, В. Парсонс, Ю. Розенфельд, Ф. Рудич, Р. Скаанінг, В. Тацій, В. Шаповал, Г. Щедрова, П. Штомпка, Д. Яковлев, О. Якуба та ін.

У сфері політичної науки існують різні підходи до інтерпретації політичного процесу. Через те, що політичний процес за своїм масштабом співпадає з усім простором політичної взаємодії сучасного суспільства, можна ототожнювати „політичний процес” з „політикою” в цілому. З іншого боку, політичний процес характеризується динамічною зміною політичної ситуації, ротацією суб'єктів владних відносин. Тому його розглядають в якості сукупності дій політичних акторів.

На думку В. Парсонса, методологія дослідження політичного процесу складається з шести основних підходів: етапного, плюралістично-елітистського, неомарксистського, субсистемного, підходу дискурсу політики та інституціоналізму.

Розкриваючи сутність кожного із підходів та називаючи його представників, В. Парсонс пише: „Етапний підхід: розглядає процес розробки і здійснення політики як такий, що складається з низки етапів чи послідовних дій... Цей підхід розглядає політику з точки зору процесу, що починається зі „встановлення порядку денного” й закінчується оцінюванням і завершенням політики. Плюралістично-елітистський підхід: зосереджується на владі та її розподілі між групами та елітами (залізними трикутниками) й тому способі, яким вони формують процес розробки і здійснення політики. Неомарксистський підхід має справу з застосуванням марксистських ідей до пояснення процесу розробки і здійснення політики в капіталістичному суспільстві. Субсистемний підхід: аналізує розробку і здійснення політики з точки зору нових метафор, як, скажімо, „мережі”, „спільноти” і „субсистеми”. Підхід дискурсу політики: розглядає процес здійснення політики з точки зору мови та спілкування... Інституціоналізм: цей підхід менше розвинений, ніж інші, але він поступово стає новим важливим набором підходів до процесу здійснення політики...” [5, 53].

Інституційний підхід виходить із того, що особливості розвитку політичного процесу визначаються функціонуванням та трансформаціями політичних інститутів.

Незалежно від дослідницької позиції, об'єднуючим фактором при аналізі політичного процесу виступає те, що дане поняття дає можливість проаналізувати саме розвиток, зміни та трансформації світу політики. Отже, політичний процес визначається як динамічні зміни політичних відносин,

обумовлені діяльністю політичних акторів та функціонуванням політичних інститутів під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Поняття політичного процесу розкриває рух, динаміку, еволюцію політичних відносин у часі та просторі.

При цьому політичні інститути забезпечують повноцінне функціонування та розвиток політичного процесу, з ними пов'язані не лише реформи та позитивні зміни, а і кризи та конфлікти, які можуть призвести до розбалансування політичної системи в цілому: „Зміни, пов'язані з інститутами не є незалежним феноменом. Вони мають важливі наслідки для соціальної та політичної системи, що, зрештою, впливає з ролі інститутів. Навіть незначні зміни створюють нові тренди для динаміки” [1].

Повною мірою це стосується політичного процесу сучасної України, який, на думку В. Андрусіва, „характеризується високою турбулентністю саме через високу симулятивність інститутів, які виступають головною перешкодою до позитивної динаміки політичної системи” [1].

Інституціоналізація, яку можна розуміти як процес формування різних типів соціальної, економічної та політичної діяльності, а також як результат упорядкування соціально-політичних відносин у сталі особливості структури виступає важливим фактором розвитку політичного процесу.

Розвиток організаційних структур суспільства, обумовлений модернізацією соціально-політичних інститутів, сформував новий тип політичних відносин та відповідний владний баланс. І якщо в цілому інституціоналізацію можна інтерпретувати як процес утворення певного набору соціальних та політичних норм і правил, які задають контекст взаємодії у даному суспільстві, то для нашої країни характерною є “формальна інституціоналізація” (В. Гельман), тобто витіснення формальних інститутів неформальними правилами.

Таким чином, ефективна діяльність політичних інститутів виступає одним із факторів, від якого залежить успішність модернізаційного процесу. При цьому варто враховувати, що політичні інститути – це також результат діяльності переважно корисливих акторів (які можуть прагнути не тільки до збільшення багатства, а і до влади), тому завжди існує розбіжність між заявленими цілями колективних політичних акторів і результатами їхньої практичної діяльності, обумовленими діями індивідів, які є їхніми членами [Див. детал.: 8].

- Відповідно до цього, однією із головних характеристик політичного процесу виступає зміна, трансформація структури та функцій політичних інститутів та акторів.

- На думку Ю. Розенфельда „Одним із первинних, структуротворчих елементів політичного процесу вважають політичне рішення. За суттю, це процес (технологія) визначення завдань політичної дії, який здійснюється в колективній або індивідуальній формі, та стосується тих чи інших засобів реалізації влади. Структурна композиція будь-якого політичного процесу передбачає наявність дійсних центрів прийняття політико-управлінських рішень та, особливо, тих чи інших за характером взаємовідносин їх (центрів) з тими суб'єктами і об'єктами політики, яким саме адресовані ці рішення. Ефективність політичних рішень як технології політичного керівництва залежить від того, наскільки вони здатні сприяти функціям і політичній координації (узгодження позицій і сил різнорідної маси людей); кореляції (внесення змін у політичну тактику); політичного програмування (вибір оптимальних моделей, цілей і засобів політичного руху)” [6].

На перших стадіях розвитку та становлення теорій модернізації її характеризували універсалізм та прогресивні зміни, складовими яких виступають процеси індустріалізації, урбанізації, раціоналізації, бюрократизації, демократизації, поширення індивідуалізму й мотивації успіху, утвердження розуму й науки і уявлення про лінійно-поступальний характер суспільного розвитку в цілому.

Подальший розвиток модернізму в естетичній, морально-практичній та теоретичній сферах передусім стосувався розриву із фундаменталізмом: „Фундаменталізм є протилежністю будь-якого самостійного, автономного встановлення законів. Це гетерономне встановлення законів з боку якоїсь зовнішньої, універсальної „сутності” – природи, розуму, реальності або Бога. А в модернізмі, в його теоретичній та естетичній сферах більше немає гетерономного встановлення законів з боку „реального” [4, 17].

На думку Е. Кінга „Модерн – мабуть, одна із найуживаніших і разом із тим не розглянутих критично метафор, які використовуються для позначення незліченої кількості аспектів сучасного життя... Етимологія слова „модерний” виводиться з латинського слова „modus”, яке означає „мірка” [2, 158].

В умовах посткомуністичного розвитку, з притаманним йому суперечливим становленням демократичних інституцій та вільного ринку, відбувається черговий сплеск зацікавленості теоріями

модернізації, які пов'язуються з процесами демократизації та технологічними інноваціями, передусім в інформаційній сфері.

На думку української дослідниці Л. Старецької „У широкому плані процес соціальної модернізації характеризує глобальний процес постійного вдосконалення суспільства, переходу його на вищі рівні розвитку. Отже, модернізація – це одна з необхідних умов становлення нового порядку” [7].

Можна виділити такі типи модернізації, як органічна та неорганічна. Органічна модернізація відноситься до тих країн, де модернізація відбувалася залежно від ендогенних факторів. На відміну від цього, вторинна, неорганічна модернізація є відповіддю на зовнішній виклик з боку більш розвинутих країн і здійснюється шляхом запозичення досвіду, організації політичної структури та технологій із відповідними змінами в соціальній та економічній сферах.

На перших етапах модернізація супроводжується дестабілізацією існуючих політичних структур: послаблення легітимності влади, пошуки владою додаткової соціальної та міжнародної підтримки – явища, які характеризують період реформ.

На думку С. Гантингтона, стимулом для початку модернізації служить певна сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів, що спонукають політичну еліту почати реформи, що включають як процес пристосування традиційних інститутів до умов, що змінилися, так і створення нових політичних інститутів. Політична модернізація, яку С. Гантингтон розуміє як „демократизацію політичних інститутів суспільства і його політичної свідомості”, індустріалізація й урбанізація спричиняють формування й швидкий ріст нових соціальних груп, що істотно відрізняються від традиційних [Цит. за: 8].

Спираючись на ідею прогресу, яку з позицій раціональності обґрунтувала наука, модернізація визначила напрямок розвитку багатьох країн світу. Модернізацію характеризує рух від міфотворчості та релігійних уявлень до наукової раціональності, від колективізму до персоналізму, від авторитаризму до демократії, до панування інструментальних цінностей та ринкової організації економічного і, певним чином, політичного простору [Див. детал.: 8].

Якщо розглядати політичну модернізацію, то вона „в загальнофілософському плані визначається як опанування людиною своїм політичним середовищем. А в конкретно-соціологічному – як розвиток політичних систем та інститутів у напрямі створення політичних структур і функцій, характерних для діяльності ліберально-демократичного суспільства. Конкретна характеристика цього процесу дуже різноманітна. Одні вчені пов'язують його передусім з раціональним стилем функціонування бюрократії, політичним плюралізмом і світським характером політичної культури; інші – з формуванням національної інтеграції суспільства і національної держави, модернізації “еліт розвитку”, стабільності політичних інститутів і процедур, з психологічним комплексом сучасних політичних цінностей та ідей. Загалом, всі ці процеси призводять до розвитку ефективних адміністративних, урядових і бюрократичних структур, які здатні подолати відставання і забезпечити національний прогрес” [7].

Саме тому, „якщо „модернізм”, „модерніст” і „модерність” – улюблені терміни з улюбленими значеннями для гуманітарних дисциплін, то „модернізація”, яка зазвичай не трапляється в лексиці гуманітаріїв, має центральне значення для наук про суспільство” [2, 167], при цьому, на думку С. Леша „Політологи нерідко зводять термін „модернізація” до політичних і соціальних змін, які супроводжували індустріалізацію, але цілісне означення більш підхоже для опису складності й взаємопов'язаності всіх аспектів цього процесу” [4, 168].

Сьогодні політична модернізація передбачає формування, розвиток та поширення сучасних політичних інститутів, практик, а також сучасної політичної структури, а „конкретні версії модернізації сьогодні замінені пізнішими парадигмами: розвитком недорозвитку, теорією залежності, світосистемним підходом, марксистськими теоріями інтернаціоналізації капіталу та поновленням інтересом до колоніалізму й імперіалізму” [2, 169].

При цьому під „сучасними політичними інститутами та практиками мається на увазі не відбиток з політичних інститутів країн розвинутої демократії, а ті політичні інститути та практики, які найбільшою мірою здатні забезпечити адекватне реагування та пристосування політичної системи до умов, що змінюються, до викликів сучасності” [9].

У цьому сенсі, якщо концепція модерну виходила з домінування цілераціональності (інструментальний розум), то тепер суспільство повинно вирішувати проблеми, що були породжені модернізаційними процесами.

Передусім це стосується питання про роль раціональності у суспільстві, раціоналізації

політичної дії та взаємодії: „Деякі аналітики... розуміють модернізм переважно як антираціоналістичний феномен, тоді як інші, такі як Габермас, Адорно та Грінберг доводять, що в своїй основі він має цілком раціональний характер... автономізація сфер культури залишає досить місця як для ірраціональних, так і для раціональних форм розвитку” [4, 17]

У сучасному світі пройшло захоплення раціональністю, яке визначало добу Просвітництва та певною мірою політику за часів модернізму. Сьогодні на зміну модерністській раціональності йде постмодерністська раціональність.

І якщо модернізацію можна було розглядати як „перехід від верховенства чинності до верховенства структури” [4, 289], то „первинне намагання постмодерністів – позбавити природності деякі провідні особливості нашого способу життя: вказати, що ці утворення, які ми переживаємо як „природні” (до них можуть належати навіть капіталізм, патріархат, ліберальний гуманізм), фактично „культурні”; вони створені нами, а не дані нам” [2, 170].

Особливу актуальність такий підхід набуває в умовах становлення постсучасності, у якому світ більше не моделюється як об’єкт адміністрування і на нього не проектується раціоналізаторське мислення: сьогодні проектування й необхідні для нього ресурси піддаються приватизації, дерегуляції і фрагментації: „Якщо модернізація культури була процесом диференціації, то постмодернізація є процесом де-диференціації” [4, 18].

Критика доби модернізму з позицій постмодерну полягає й у тому, що „Модернізм втілює залишкову віру в самоочевидну перевагу логічного та наукового раціоналізму, який припускає, що реальна дійсність у цілому може бути витлумачена й осмислена, що ідеї та поняття детерміновані і що люди перебувають на одному рівні спільного всесвітнього досвіду, який є надкультурним і надісторичним” [3, 269]. На відміну від такої позиції, постмодернізація передбачає відмовлення від акценту на економічну ефективність, бюрократичні структури влади й науковий раціоналізм, які були характерні для модернізації.

Політика епохи постмодерну також істотно змінює свої параметри в порівнянні з політикою модерну, як у свій час і сама політика модерну в порівнянні з політикою традиційного суспільства. Модернізація (у сенсі відмови від політики традиційного суспільства) означає:

- десаκραлізацію політичного простору;
- декомпозицію організованих політичних структур й інститутів;
- секулярність;
- розподіл гілок влади;
- конституціоналізм;
- інституціональну демократію, яка передбачає наявність громадянського суспільства та забезпечення прав людини.

Постмодерний підхід характеризується ставленням під сумнів усіх спроб оперти право на владу на будь-які абсолютні засади, чи то релігійні, чи то раціональні. У цілому, він характеризується наступним:

- повернення до архаїки, міфу;
- використання ігрового стилю, карнавальність, підкреслення штучності пануючих цінностей;
- химерне переплетення різних стилів та типів дискурсивних практик;
- іронічність та пародійність;
- антиутопічність;
- фрагментарність.

З точки зору постмодерну, критиці та переосмисленню підлягають раціоналістичні засади науки доби модерну, зокрема політичної науки, яка знаходить свій початок у Просвітництві, постмодернізм кидає виклик цілісності та раціональності, а також реконструює моральні засади, на яких засновані західні політичні та суспільні інституції [3, 316].

Критичне ставлення до проекту раціональності демонструє Ж. Бодріяр, який говорить про „гіперреальність” – термін, який презентує світ, в якому імітація реальності набуває більшої легітимності, аніж оригінали [Див. детал.: 3].

Термін „гіперреальність” був запропонований Ж. Бодріяром для опису умов, за яких імітація або відтворення реальності набувають більшої легітимності, цінності й сили, аніж самі оригінали, гіперреальне усуває штучний кордон між реальністю та ілюзією.

Згідно з Ж. Бодріяром, ця „гіперреальність успадкувань (симуляцій)” у засобах масової комунікації репрезентує більше, ніж реальне; вони творять і визначають нову реальність, для якої

характерна саме відсутність у ній реальності” [3, 94].

Для сучасного українського політичного процесу важливим завданням виступає проведення реформ з модернізації різних сфер суспільного життя, зокрема – економічної та політичної, які неможливо уявити без опори на раціональність у діях індивідуальних акторів та окремих інститутів.

Проте, з урахуванням постмодерної критики, важливо виконувати такі умови, як орієнтацію на нове з урахуванням традиції, поєднання ціннісної і цільової раціональності, використання традицій як передумови модернізації, урахування значення релігії та міфології, забезпечення демократичного характеру влади поряд із визнанням авторитетів у політиці тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусів В.В. *Інституційна зміна і симулятивні інститути* / В. В. Андрусів // *Нова парадигма. Філософія. Політологія. Соціологія : Журнал наукових праць*. - К. : НПУ, 2007. - Вип. 71. - С. 121-133.
2. Кінг Ентоні Д. Часи й простори модерності (або кому потрібен постмодернізм) / Кінг Ентоні Д. // *Глобальні модерності*; За ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона; пер. з англ. Т. Цимбала. — К.: Ніка-Центр, 2008. — С. 158 – 178.
3. *Енциклопедія постмодернізму* / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун; наук. ред. Пер. О. Шевченко. — К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. — 503 с.
4. Леш С. *Соціологія постмодернізму* / Леш С. // Перекл. з англійської Юрія Олійника. – Львів: Кальварія, 2003. – 344 с.
5. Парсонс В. *Публічна політика: вступ до теорії й практики аналізу політики* / Вейн Парсонс. – К. : Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – 549 с.
6. *Політологія: підручник* / Ю.М.Розенфельд, Л.М.Герасіна, Н.П.Осипова, М.І.Панов, О.М.Сахань, О.В.Ставицька - Харків, Право, 2001.
7. Старецька Л. *Теорії політичної модернізації: ліберально-демократичні концепції в сучасному контексті* / Л. Старецька // *Незалежний культурологічний часопис «І»*. — 2000. — № 19. — С. 114–123.
8. Яковлев Д.В. *Політична взаємодія як комунікативний процес : медіатизація, демократизація, раціоналізація* / Д.В. Яковлев. – Одеса : Астропринт, 2009. – 288 с.
9. Ярошенко Л.В. *Інституціональний аспект політичної модернізації [Електронний ресурс]* / Л.В. Ярошенко // *Мультиверсум. Філософський альманах*. - К.: Центр духовної культури, - 2007. - № 66. – Режим доступу: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_66/Yaroshenko.pdf

Калёнова Е.О – аспірантка кафедри соціології та філософії ЮНПУ ім. К.Д. Ушинського

УДК:140.8:36.6

ИДЕНТИЧНОСТЬ КАК ОНТОЛОГИЧЕСКИЙ ВЫБОР В ГЛОБАЛИЗИРУЮЩЕМСЯ МИРЕ

У статті аналізується специфіка поняття ідентичності в умовах глобалізації. Розглядається соціальний контекст, котрий тягне за собою зміни в процесі ідентифікації на індивідуальному та колективному рівнях. Ідентичність стає формою онтологічного вибору особи, її здібності до інтеграції досвіду.

Ключові слова: ідентичність, ідентифікація, ментальність, колективна/особиста ідентичність, глобалізація.

В статье анализируется специфика понятия идентичности в условиях глобализации. Рассматривается социальный контекст, который влечет за собой изменения в процессе идентификации на индивидуальном и коллективном уровнях. Идентичность становится формой онтологического выбора личности, её способности к интеграции опыта.

Ключевые слова: идентичность, идентификация, ментальность, коллективная/личная идентичность, глобализация.

In the article the peculiarity of the notion of identity in the conditions of globalization is analyzed. The social context implying the changes in the process of identification on the personal and social level is regarded. Identity becomes the form of the personal ontological choice, its ability to integrate the experience.